

NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ K OBLASTI ŠIKANY VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

1. Současná situace

MŠMT dlouhodobě podporuje efektivní programy zaměřené na oblast šikany a násilí mezi dětmi a mladistvými a páchané dětmi a mladistvými a současně samo uskutečnilo řadu metodických kroků k tomu, aby situaci ve vztahu k tomuto tématu pozitivně ovlivnilo. Přehled podpořených projektů na webu www.msmt.cz.

Např. vydalo **Metodický pokyn na řešení problematiky šikany ve školách a školských zařízeních, který vešel v platnost od září 2013** – zveřejněn na webu MŠMT a ve Věstníku MŠMT č. 8 byl zveřejněn v srpnu 2013. Materiál se zabývá vymezením fenoménu školního šikanování včetně problematiky kyberšikany, prevence a řešení šikany a kyberšikany – uvádí konkrétní a ve školním prostředí využitelné metody a postupy. Současně přehledně specifikuje školní program proti šikanování a jeho 13 hlavních součástí. A v neposlední řadě vymezuje úlohu ČŠI a zřizovatelů v této problematice.

Cílem metodického pokynu k řešení šikanování je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování.

Text metodického pokynu je provázán s **Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních**, čj. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav (dále jen „metodické doporučení“), ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek. Metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.

2. Řešení

Okamžitá řešení: termín 03/2016

a) metodická podpora existující struktury regionálních podpůrných zařízení - Střediska výchovné péče (SVP) a Pedagogicko-psychologických poraden (PPP)

- vytvoření a zveřejnění adresáře na organizace podle krajů
- uvedení i odborných organizací a společností, které se problematice šikany věnují

b) intervenční místa pro okamžitou pomoc při výskytu šikany

- celostátní okamžité poradenství “co dělat” - pro školy (učitel, ředitel) i veřejnost (děti, rodiče) – zřízený mail prevence@msmt.cz

Střednědobá řešení (proveditelná ve stávajícím legislativním rámci): termín nejpozději do 12/2016

- a) realizace celoplošného tematického šetření ČŠI k tématu
- b) na základě výsledků šetření přijetí účinných nápravných opatření (střednědobého i dlouhodobého charakteru)
- c) aktualizace MP a MD k šikanování – rozšíření o oblast násilí páchané žáky na pedagogy a mezi pedagogy navzájem, včetně právních kroků k nápravě (vzorová rozhodnutí) – v tuto chvíli je složený odborný tým ze zástupců odborných společností (např. dr. Kolář, dr. Čáp a další), České školní inspekce, NÚV, který je připraven k úpravě (doplnění a rozšíření stávajících dokumentů) – konkrétní výčet oblastí, o které budou materiály rozšířeny, bude zřejmý na základě výstupů šetření ČŠI (dokončení březen/duben 2016)
- d) změnit postavení a úkoly školského ombudsmana
 - aktuálně nemá přesně vymezenou agendu a funguje spíše jako „vyřizovatel“ stížností za podpory aparátu ministerstva nebo ČŠI. Bude se věnovat vztahům ve školách – mezi učiteli a dětmi a rodiči, v roce 2016 se zaměřením na problematiku šikany. Pro tyto záležitosti totiž chybí místo, které by fungovalo jako záchranná síť, když selže řešení ze strany vedení školy. Naopak by se měla potlačit jeho úloha, kdy vyřizuje stížnosti, které má ministerstvo povinnost řešit i tak. V souvislosti se změnami v jeho postavení by jeho výstupem byla i zobecněná doporučení dobré praxe v uložené oblasti
 - Měl by mít i mediační úlohu, tam, kde je potřeba ve škole najít shodu, narovnat vztahy, pokud se významně narušila důvěra mezi aktéry (např. medializované případy nekomunikovaného slučování škol apod.), aby v místě pomáhal včas nalézat řešení. Cílem je podpora vyšší kvality našich škol (březen/duben 2016)
- e) systémově změnit a podpořit kvalitu a aplikaci třídnických hodin ve školách
 - v současnosti je potenciál třídnických hodin pro cílené budování zdravých vztahů v kolektivu třídy využit jen v menšině škol a to ne vždy úplně účinně. Řada škol třídnické hodiny nemá, a pokud ano, většina třídních učitelů (TU) je využívá výhradně na organizační záležitosti třídy (typicky administraci omluv za zameškané hodiny)
 - řešení: definovat cíle TH a odpovědnost TU za diagnostiku a budování zdravých vztahů v třídním kolektivu. Vytvořit metodickou podporu TU ve vedení TH.
- f) vytvořit profesní standard pro výkon povolání „pedagog“ (vč. etického kodexu) s vyváženým poměrem mezi výchovu a vzdělávání
- g) vytvořit a stanovit minimální kompetence k zajištění bezpečného klimatu ve škole pro všechny funkční skupiny zaměstnanců školy - nepedagogický personál, řadový učitel, třídní uč., ŠMP + školní preventivní pracoviště, vedení školy

h) vyhodnocovat a prosazovat funkčnost nastaveného systému prevence škol prostřednictvím Preventivních programů škol

- v současnosti je zpravidla posuzována formální stránka - jestli je v pořádku povinná dokumentace školy.
- ČŠI proto změni a zpřesni systém posuzování skutečné funkčnosti preventivních opatření školy. Při zjištění nedostatků vynutí jejich urychlenou nápravu. V závažných případech bude umět poradit podpůrnou organizaci - instituci, která škole pomůže preventivní procesy zavést.

i) vyhodnotit a zlepšit meziresortní spolupráci, konkrétně s MPSV - zejména prostřednictvím sociálně právní ochrany dětí (SPOD), za které zodpovídá (přenesená působnost na OSPODy), může konkrétně zasahovat v jednotlivých případech. Nejen represivně, ale i podpůrně, má totiž poskytovat ochranu všem dětem (sociální pracovníci). OSPOD má na rozdíl od školy pestřejší paletu nástrojů, navíc jsou účinnější. OSPOD nemá možnost pracovat se třídou, ale s jednotlivci a jejich rodinami ano.

Dlouhodobá řešení (systémová, vyžadující změnu legislativního rámce): termín 2016-2018

a) zkvalitnění podmínek pro práci a výkon funkce školního metodika prevence

1. snížení míry přímé vyučovací povinnosti školních metodiků prevence (ŠMP) které umožní větší rozsah preventivní práce se žáky ve školách - v současné době je součástí návrhu novelizace zákona o pedagogických pracovnících ve vnějším připomínkovém řízení,
2. zakotvení podmínky minimálně dvouleté praxe pro výkon funkce školního metodika prevence

b) prosadit odpovědnost pedagogických fakult za přípravu studentů v pregraduálním studiu na cílené budování sociálně zdravých vztahů

- jako součást skupinové dynamiky, která se na pedagogických fakultách systémově nevyučuje je potřeba zavést jako trénink, výcvik, praktická cvičení

c) posílení statusu učitele jako „chráněné osoby“

- vyžádá si legislativní změnu. O obsahu bude MŠMT jednat s odbornými asociacemi, školskými odbory a dotčenými ministerstvy

Finanční podpora ze strany MŠMT

Současný stav: Z dotačního řízení MŠMT (ročně částka celkem cca 20 mil. Kč) na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování jsou každoročně podporovány také projekty zaměřené na oblast šikany a kyberšikany (ročně je podpořeno toto téma cca 3-5 mil. Kč). Jedná se o projekty škol, školských zařízení a nestátních neziskových organizací, které pracují s dětmi a mládeží v oblasti primární prevence. Z tohoto dotačního programu se podporuje též vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti primární prevence rizikového chování, a to i v problematice šikany a kyberšikany.

Navrhovaná řešení:

- a) **MŠMT požádalo Ministerstvo financí o navýšení finančních prostředků na oblast primární prevence** rizikového chování na částku 35 mil. Kč od roku 2017. Navýšené finanční prostředky by měly být využity také na realizaci systémových krajských projektů (viz níže).
- b) **Od roku 2017 a další chystá MŠMT ve spolupráci s krajskými školskými koordinátory prevence změnu dotačního řízení**, která bude znamenat podporu na jedné straně jednotlivých individuálních systémových projektů organizací (NNO, VŠ, škol, školských zařízení apod. jako dosud), ale současně cílenou podporu systémových projektů krajských. Představa je taková, že by kraj nebo jím zřízená organizace předložili vždy na jeden rok žádost o dotaci. **Téma bude jednotně dané všem krajům – MŠMT v nadcházejícím roce chystá s ohledem na aktuální situaci na SPŠ Na Třebešíně téma Bezpečné klima ve školách. Každý kraj ve své žádosti zahrne následující oblasti:**

- ✓ vzdělávání,
- ✓ metodické podpory,
- ✓ předávání informací,
- ✓ evaluace a
- ✓ změny ve školním prostředí (např. úpravy školních řádů, Minimální preventivní programy škol apod.).

Každý rok kraj bude moci obdržet na svůj projekt částku až 300 tis. Kč. Tzn., že by ročně MŠMT cíleně v rámci ČR podporovalo částkou 4,2 mil. Kč systémovou podporu:

- v konkrétním tématu,
- garantovalo by určitý počet vzdělaných osob v daném tématu (pedagogů, ředitelů, metodiků prevence apod.)
- a mělo aktuální data z regionů.

V krajích by byly realizovány odborné konference a semináře na dané téma. Vnímáme tento krok jako vysoce systémový, krajsští školští koordinátoři prevence tento návrh velmi vítají. Návrh nové metodiky bude předložen ke schválení PV dle PHÚ do konce dubna tohoto roku.